

Deficitele României – consecințe ale crizei internaționale sau ale unei crize interne?

Prof. Univ. Dr. Mircea Cosea¹

Institutul Central de Cercetări Științifice Spiru Haret

Sursa: Revista Inovația Socială nr. 2/2010 (iulie-decembrie) pp. ...

URL stabil: <http://inovatiasociala.ro/index.php/jurnal/article/view/80>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiasociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiasociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

Deficitele României – consecințe ale crizei internaționale sau ale unei crize interne?

Prof. Univ. Dr. Mircea Cosea

Se vorbește mult despre deficitul bugetar și despre deficitul contului curent. Pe bună dreptate, sunt subiecte importante și de larg interes, dat fiind efectele pe care le au nu numai asupra economiei în general, dar și asupra fiecăruia dintre noi, în mod individual.

Dacă, însă, plecăm de la definiția din Dicționarul Explicativ al Limbii române, deficitul este „o pierdere sau absența unui lucru sau a unei însușiri necesare”. Conform acestei definiții ar trebui să ne preocupe și multe alte pierderi sau absențe de lucruri și însușiri necesare pe care le suportăm ca țară și ca cetățeni. Vom vedea că nu numai deficitul bugetar sau al contului curent au devenit componente „normale” ale societății și economiei noastre care, tocmai datorită acestor „normalități”, au căpătat un vizibil caracter de anormalitate.

O astfel de abordare ne conduce la evidențierea a cel puțin următoarelor deficite majore pe care România le înregistrează din punctele de vedere ale dezvoltării, modernizării și recuperării decalajului față de media europeană:

- a) Deficit instituțional și de democrație
- b) Deficit demografic
- c) Deficit educațional
- d) Deficit alimentar
- e) Deficit energetic
- f) Deficit ecologic
- g) Deficit de infrastructură
- h) Deficit de coeziune și solidaritate socială
- i) Deficit de imagine
- j) Deficit de mentalitate
- k) Deficit de modele și elite
- l) Deficit de autoîncredere.

Sunt deficite ale perioadei actuale, dar nu toate au apărut în ultimii douăzeci de ani. Unele dintre ele au caracterizat România de pe timpul Unirii Principatelor, altele au fost moștenite din perioada comunistă și, din păcate, avem și deficite apărute recent.

Cât de responsabilă este criza economică și financiară de apariția acestor deficite și câtă responsabilitate revine propriei crize?

Prezentul articol încearcă să găsească răspuns la această întrebare.

Se spune că Ion Luca Caragiale a fost mare pentru că a surprins mai bine ca oricare altul caracterul și comportamentul românilor. Farfuridi, Brânzovenescu sau oricare Mitică de la Carul cu Bere au supraviețuit dictaturii regale, dictaturii comuniste, tranziției și prosperă în noua economie de piață pe care, cu mândrie, o numim de tip european.

Ar fi însă o mare nedreptate dacă nu am admite că la fel de mare a fost și Petre Ispirescu. Culegerea sa de „*Basme ale românilor*”, care ne-a încântat copilăria, este și ea o expresie a caracterului și comportamentului nostru. Ne place mai mult fantasticul decât lumea reală, așteptăm să ne rezolve problemele un providențial Făt Frumos călare pe un cal alb, credem în miracolele zânelor și suntem convinși că, în cele din urmă, totul va fi bine și vom trăi fericiți până la

moarte. Poate așa se explică de ce percepția pe care o avem față de actuala criză pendulează între ridicolul demagogiei și ignoranței lui Cațavencu și naivitatea credinței în providență și miracole.

Cum ar putea fi altfel, dacă ne amintim de declarațiile din toamna lui 2009 ale fostului prim-ministru care îndemna românii *să-i ajute pe americani să iasă din criză cumpărând case în Florida?* Sau cum am putea înțelege afirmațiile fostului ministru de finanțe conform cărora *România ar fi apărută de criză cu un adevărat zid chinezesc, fiind pe punctul de a deveni a șaptea putere economică europeană?*

Cum am putea aprecia entuziasmul cu care, în plină criză, programele electorale pentru alegerile parlamentare din noiembrie 2008 au oferit românilor mii de kilometri de autostrăzi și lefuri la nivel european, dacă nu ne-am aminti de caragialismul „*avem și noi falșii noștri*”? Cum am putea aprecia declarațiile actualului guvern, conform cărora România va ieși din criză încă înainte de sfârșitul lui 2009, dacă nu ne-am aminti de miracolul gloabei lui Făt Frumos care se transforma instantaneu în armăsar năzdrăvan doar cu puțin jărat? Cum am putea comenta originalitatea crizei românești, dacă nu am menționa descoperirea antidotului crizei: balurile, petrecerile și distracțiile?

În august 2009 au fost organizate pe teritoriul țării 376 de festivaluri ². Peste 90% din costuri a fost suportat din bani publici, festivalurile fiind organizate de autoritățile locale. În iulie 2009 au fost organizate 295 de festivaluri, printre care: „Sărbătoarea Păunițelor”, „Sărbătoarea Lubeniței”, „Strong Man Mamaia”, „Să ne jucăm cu pământul galben” etc.

Viziunea românească asupra crizei capătă, astfel, o notă de originalitate care nu numai că ne deosebește de viziunea altor țări, dar a determinat și incapacitatea factorilor decizionali de a înțelege natura și efectele crizei pe care o parcurgem.

Urmărind reacțiile, opiniile și măsurile exprimate sau luate atât la nivelul guvernului cât și al partidelor politice se remarcă, în primul rând, că prin criză se înțelege o „*belea*” care ne cade tam-nisam pe cap, un rău provocat exclusiv din exterior, dar care are avantajul că poate fi cea mai comodă explicație internă a tuturor eșecurilor, neîndeplinirilor, greșelilor și întârzierilor manifestate în actul de guvernare.

În al doilea rând, prin criză se înțelege o perioadă în care practica *îndopării găștei* este permisă, în sensul că orice măsură sau politică de creștere a fiscalității poate fi băgată cu forța pe gâtul contribuabilului, în numele demagogicului principiu al *solidarității sociale*.

În al treilea rând, prin criză se înțelege oportunitatea bine venită de a nu respecta principiile constituționalității și de a refuza onorarea unor drepturi salariale obținute legal.

În al patrulea rând, prin criză se înțelege libertatea de a uita și de a renunța la promisiunile programelor de guvernare, de a sacrifica fără regrete finanțarea unor priorități naționale, precum educația sau agricultura, în favoarea priorităților electorale sau de promovare a imaginii unor miniștri.

În al cincilea rând, prin criză se înțelege anihilarea funcției de instrument de politică economică a bugetului și exacerbară funcției sale de cont al veniturilor și cheltuielilor statului. În consecință, esența politicii economice va fi orientată spre reducerea deficitului, dar nu prin stimularea relansării economiei, ci prin creșterea fiscalității și reducerea cheltuielilor publice.

Cred că aceste elemente ne vor ajuta să înțelegem modul în care au evoluat politicile anticriză pe parcursul anilor 2008 și 2009, încercând să avem

2 „Gândul” 14 08 2009.

mai mult discernământ în ceea ce privește clarificarea conceptului de *măsură sau politică anticriză*.

Atât bilanțul cât și măsurile preconizate în această perioadă vorbesc despre obiective și modul în care au fost sau nu au fost atinse acestea. Selectarea obiectivelor urmează o logică simplă și corectă, dar, după părerea mea, incompletă: aceea a revenirii unor indicatori macroeconomici la nivelul existent înainte de criză. În consecință, aprecierea rezultatelor se face doar în funcție de gradul în care respectivele măsuri au reușit acest lucru. Printr-o astfel de abordare, conceptul de *măsură anticriză* este redus doar la latura sa cantitativ-constatatoare, marginalizând până la eliminare elementele de natură structurală. Această situație se explică, probabil, prin faptul că se iau în considerare doar efectele actualei crize, fără a acorda atenție efectelor crizei structurale, pe care România le resimte cu acuitate, încă de acum câțiva ani.

Structura actuală a economiei românești are unele particularități care o situează în categoria victimelor colaterale ale globalizării. Printre cele mai importante particularități menționez următoarele trei :

a) restructurarea economiei preponderent prin procesul delocalizării, transformând-o într-un subcontractor specializat în piese de schimb, subsansambluri și produse (în regim) de lohn pentru piețele occidentale;

b) incapacitatea economiei de a valorifica resursele agricole proprii, transformând-o într-o piață dependentă de import, în proporție de cca. 70%;

c) accentuarea caracterului de economie „manufacturieră de asamblare”, în dauna caracterului de economie de „inovare și cercetare”.

Dacă aceste particularități ar fi mai bine integrate în structura conceptului de „măsuri anticriză”, atunci s-ar ajunge la o înțelegere mai profundă a situației în care ne aflăm și nu ar mai exista o expectație nerealist de pozitivă în legătură cu succesul pe care măsurile luate, sau cele ce vor fi luate, le-ar putea avea în direcția scoaterii țării din criză.

Particularitățile arată că, păstrând actuala structură a economiei, măsurile anticriză ce ar avea un real și substanțial efect pozitiv asupra economiei nu pot fi adoptate nici de guvernul român și nici de către partidele politice, ci de către guvernele țărilor de care, prin aderarea la UE sau prin efectele globalizării, suntem direct dependenți, atât pentru exportul produselor noastre cât și pentru importul de alimente. Cazul Dacia Logan pentru programul Rabla german este edificator în acest sens.

Tipul de măsuri anticriză adoptate la începutul anului 2009 nu pot decât să încetinească sau, uneori, chiar să stopeze căderea economiei, dar, conceptual, nu pot fi incluse în categoria de *măsuri anticriză*. Acest deziderat ar putea fi atins numai în condițiile în care ar exista o „strategie anticriză”, adică o schemă logică de gândire prospectivă, în cadrul căreia măsurile ar fi inserate în programe ample de regândire și restructurare a economiei, pe principiul valorificării potențialului intern de factori de producție și al stimulării capacității antreprenoriale naționale.

Cu toate acestea, orice discuție pe tema măsurilor anticriză este bine venită, cel puțin din punctul de vedere al consensului ce ar fi trebuit să existe asupra unor direcții obligatoriu de urmat în cea de a doua jumătate a anului 2009. Situația deloc îmbucurătoare de la mijlocul anului 2009 nu mai permitea luxul părerilor contradictorii sau al experimentelor de genul impozitului forfetar.

Ceea ce continuă să mi se pară curios este faptul că încă nu există o clarificare a rolului pe care măsurile guvernamentale îl pot avea într-o astfel de situație și, în consecință, o clarificare a gradului de așteptare al populației față de efectul acestor măsuri.

Aceasta, pentru că nu mai este un secret pentru analiza economică occidentală faptul că parcurgem o criză „indusă”, specifică fenomenului de globalizare și manifestată prin propagarea de la centru în direcția unor cercuri concentrice a unor inputuri negative, generate la nivelul celor mai dezvoltate economii mondiale. Dependenta structurală a economiei românești față de aceste economii ne situează pe o poziție „de așteptare”, ceea ce înseamnă că economia noastră așteaptă ieșirea din criză a economiilor de care depindem pentru a se putea revigora la rândul ei. Din acest motiv, pare cel puțin hazardată părerea conform căreia guvernul român, oricare ar fi el, ar putea găsi soluții miraculoase de ieșire din criză prin idei și mijloace proprii, înainte ca economia mondială, sau cel puțin cea europeană, să realizeze o astfel de performanță.

Oricât de încredători am fi în abilitatea noastră seculară de a ne strecura printre provocările istoriei, de această dată trebuie să înțelegem că România nu are cum și nici nu poate să fie o insulă de paradis într-un ocean în furtună.

Ar fi însă incorect ca această situație să fie transformată într-un argument al neimplicării guvernamentale, sau într-o scuză a insucceselor guvernării. Este însă un argument puternic în favoarea înțelegerii adevăratului rol pe care politicile guvernamentale îl pot avea pe timpul crizei. Este un rol extrem de important și de o mare responsabilitate, acela de a **gestiona criza**.

J. Timbergen spunea că gestionarea crizei este arta guvernării fără bani, dar fără a uita nici un moment valoarea banilor, iar J. Attali atrăgea atenția asupra faptului că gestionarea crizei presupune puterea de a renunța la principii fără a deveni neprincipial. Sunt definiții de un anumit stil, dar care exprimă aceeași idee, aceea a „excepționalului”, căci gestionarea crizei nu poate fi altceva decât răspunsul la o situație de excepție, la care, firesc, nu se poate răspunde decât cu soluții de excepție.

Dacă situația de criză poate fi considerată o situație de excepție, conceptul de măsuri de excepție nu poate fi tot atât de ușor înțeles și, mai ales, acceptat. Poate gestionarea crizei să permită luarea oricăror măsuri considerate necesare momentului, chiar dacă acestea nu respectă logica raporturilor și echilibrelor din sistemul economico-social național?

Răspunsul trebuie căutat în regula de aur a oricărei societăți civilizate, pe care, indiferent de cât de necivilizată este societatea românească, de această dată ar trebui să o respecte. Este regula tratării echitabile a comunității, în condițiile influențelor negative generalizate. Din punctul de vedere al măsurilor de gestionare a crizei, această regulă ar trebui tradusă în câteva elemente esențiale de conduită guvernamentală:

- Orice măsură pleacă de la ideea conform căreia criza este egală pentru toți, atât din punctul de vedere al suportabilității cât și al responsabilității. Chiar dacă politicile de solidaritate socială sunt operaționale, ele trebuie completate cu măsuri de contributivitate echitabilă a tuturor actorilor economici și categoriilor sociale prin revizuirea (excepțională) a politicilor fiscale și a plăților sociale;
- Categoriile defavorizate vor trebui identificate prin adăugarea de criterii diferite față de cele utilizate înainte de criză, punând accentul nu numai pe situația lor actuală ci mai ales pe cea de perspectivă. Astfel, o categorie defavorizată va deveni cea a tinerilor, care trebuie sprijiniți pentru a obține posibilitatea continuității studiilor sau pentru a se integra pe piața muncii;
- Măsurile trebuie să creeze condițiile unei mai largi mobilități sociale, geografice și concurenționale, pentru a permite angajaților din mediul public și privat să aibă acces la locurile de muncă ce sunt

inegal sau incomplet distribuite pe structuri profesionale, zone geografice și forme de proprietate;

- Chiar dacă necesitățile de susținere financiară a unor categorii sau regiuni defavorizate devin mai pregnante în perioada crizei, măsurile trebuie să aibă în vedere și continuarea procesului de reforme, pentru a se obține (baza) substanța necesară reluării post-criză a creșterii economice, prin modernizarea și perfecționarea structurilor economice și instituționale;
- Măsurile, oricât de excepționale ar fi, trebuie să evite mărirea decalajului de dezvoltare dintre România și media europeană, pentru a nu compromite obiectivul convergenței.

Trebuie însă precizat că politicile de gestionare a crizei sunt mult mai complicate și mai dificile într-o economie ca cea a României, care nu a reușit atingerea unui nivel de consolidare a procesului de macrostabilizare înainte de declanșarea crizei, decât în economiile care au reușit acest lucru. Din acest motiv, gestionarea crizei presupune existența unui consens politic ca garant al suportului de credibilitate necesar acceptării măsurilor, atât la nivelul populației cât și al clasei politice.

Consensul politic nu poate fi conceput în afara instituțiilor statului. Actuala criză internațională este atât de surprinzătoare încât analiștii încă nu au reușit să cadă de acord asupra unei strategii care să fie considerată metoda sigură de luptă împotriva efectelor ei. Un singur aspect a întrunit însă acceptul general, acela că statului național îi revine un rol important în conceperea oricărui tip de strategie anticriză. De la Obama la Sarkozy, toți leaderii lumii și-au bazat măsurile anticriză pe pilonul de siguranță reprezentat de puterea și autoritatea statului.

La fel se încearcă și la noi. Atât programul de guvernare al coaliției, bugetul cât și acordurile cu Uniunea Europeană și cu Fondul Monetar Internațional arată intenția conferirii unui rol important statului român în combaterea crizei. Nimic mai laudabil decât voința de a ne încadra în trendul general și de a folosi experiența unora mai dezvoltați decât noi. Este oare statul român la fel de „stat” ca în celelalte țări? Este statul român la fel de abil, potent și carismatic ca alte state ale lumii pentru a deveni un real instrument de luptă împotriva crizei?

Pentru a avea astfel de calități, statul român ar trebui să fie un partener credibil cu care cetățeanul poate și trebuie să colaboreze în rezolvarea problemelor de interes specific, dar care depind de soluționarea altor probleme de interes general. Cu alte cuvinte, ceea ce societățile moderne au reușit să înfăptuiască este problema conștientizării la nivelul individului și a colectivităților locale a faptului că interesul individual este condiționat de cel general iar atingerea unuia cât și a celuilalt este posibilă numai printr-o relație de parteneriat cu statul.

Din păcate, în comparație cu acele societăți, societatea românească apare ca fiind un adevărat vestigiu al trecutului. Ea încă se mai caracterizează prin paradoxul opoziției dintre individ și stat, prin refuzul de a accepta obiectivitatea raportului dintre interesul individual și cel general, prin discriminări economice și administrative, prin rigiditatea unei birocrații incompetente dar omniprezente.

Pentru ca statul român să poată deveni un luptător anticriză trebuie să se transforme, profund și rapid, printr-un evantai de metode și politici, care trec prin descentralizare, dereglementare, prin subsidiaritate, dar și prin adevărate revoluții instituționale și fiscale ce conduc nu numai la simplificarea birocrației, dar și la creșterea încrederii cetățeanului în voința și putința statului de a-l servi și nu de a-l umili, de a-i respecta drepturile și demnitatea de cetățean, nu numai

obligațiile de contribuabil. Dacă am încerca să caracterizăm în câteva cuvinte politica economică românească în perioada 2008 - 2009 am putea spune: prea târziu, prea puțin, prea încet.

Atât față de obiectivele tranziției sau aderării la Uniunea Europeană cât și față de celelalte țări central și est europene, România s-a individualizat prin întârzierea începerii unor procese economice fundamentale, cum ar fi privatizarea sau restructurarea, prin reducerea la jumătate de măsură a unor programe importante, cum ar fi cel de dezvoltare a infrastructurii sau a bazei energetice, printr-un ritm extrem de lent al implementării unor măsuri, cum ar fi reglementarea statutului proprietății asupra terenurilor agricole.

Așa se explică situația în care ne aflăm. România se situează pe ultimul loc în Uniunea Europeană la majoritatea indicatorilor macroeconomici, iar decalajul în timp între nivelul ei de dezvoltare și media europeană este de peste 35 de ani. Criza pe care o parcurgem este o provocare pentru cele mai multe țări ale lumii. Din Statele Unite ale Americii până în Ucraina, criza a dezmoșit gândirea și practica economică, înțelegându-se că în situații excepționale precum criza, se cer măsuri excepționale, bazate pe o schimbare profundă a concepției și comportamentelor economice. Unii reușesc mai bine și mai repede, alții reușesc mai greu, dar, fără excepție, voința de schimbare și de adaptare la problemele crizei este prezentă peste tot.

Noi nu ne-am dezmințit nici de această dată. Am întârziat până și în a recunoaște că suntem în criză. Toți se pregăteau pentru vremuri grele, noi spuneam că totul este perfect și că am devenit a șaptea putere economică a Europei, că vom construi mii de kilometri de autostrăzi. 2009 a demonstrat din nou incapacitatea noastră de a depăși stadiul de prea târziu, prea puțin, prea încet. Deși măsura privind neimpozitarea profitului reinvestit trebuia să fie introdusă încă de la începutul anului pentru a stimula activitatea în economia reală, ea se preconizează a fi introdusă de abia la sfârșitul anului. Este prea târziu și nu va mai avea efectul scontat, deoarece după un an de criză, prea puține firme mai au profit.

Deși încă din februarie 2009 a fost luată măsura reducerii aparatului administrativ cu 20%, întârzierea aplicării a făcut ca abia după intervenția Fondului Monetar Internațional să se treacă la restructurări. Aceste luni de întârziere au adus bugetului o pierdere de mai mult de un miliard de €. Nici măcar acum nu se merge până la capăt, preferându-se trimiterea în concediu fără plată, față de o restructurare reală. Deși economia a resimțit lipsa creditării încă din a doua jumătate a anului 2009, Banca Națională a României nu a luat măsuri de stimulare a acesteia prin reducerea dobânzii decât puțin câte puțin, doar în ultimele luni și nu deodată, ci în trei etape de câte 0,5%. Aceeași politică o întâlnim și în cazul reducerii ratei rezervei minime a băncilor de la 35% la 30%.

Deși introducerea impozitului forfetar a adus mai multe necazuri decât avantaje, anunțul renunțării la el a venit prea târziu, întârziere care a cauzat falimentul a peste 100.000 de întreprinderi mici și mijlocii.³

Criza la români nu este doar modul în care percepem și acționăm în condițiile actualei crize internaționale, ci și propria criză în care trăim, aproape fără să ne pese, de peste douăzeci de ani. Este o criză românească 100% datorată greșelilor și nelegiuirilor noastre, întreținută de inconsecvența și delăsarea noastră. Este o criză a structurii economice, dar și a structurii

3 Numărul firmelor care și-au suspendat activitatea în primele opt luni din 2009 a crescut cu 1.180,63% față de același interval din anul trecut, de la 8.241 de firme care au ales să-și închidă activitatea între ianuarie și august la 105.537 de firme în acest an, conform datelor publicate de Oficiul Național al Registrului Comerțului. (Business Standard 9 septembrie 2009).

societății, a clasei politice, dar și a mediului de afaceri, a criteriilor valorice, dar și a coeziunii naționale, a educației, dar și a culturii naționale. De aproape două decenii, guvernele României n-au avut timp să se ocupe de țară, fiind prea ocupate cu diferite reforme. Astfel, s-a făcut reforma justiției, dar corupția a rămas nepedepsită. S-a făcut reforma educației, dar numărul de analfabeți a crescut. S-a făcut reforma sănătății, dar spitalelor le lipsesc medicamentele. S-a făcut reforma economică, dar nu avem infrastructură. Guvernarea prin politica *formeii fără fond* a caracterizat activitatea tuturor guvernelor de după 1990, chiar dacă, nu de puține ori, au existat bune intenții, voință politică și profesionalism.

O consecință a acestei situații este felul în care se prezintă structura economiei noastre. Aceasta poate fi caracterizată prin următoarele trăsături definitorii, ce conferă o evidentă notă atipică, atât din punctul de vedere al comparativității europene cât și al obiectivelor strategice cuprinse în Agenda Lisabona:

- ✓ **Restructurarea economiei s-a realizat prin influențe exclusiv externe**, prin pătrunderea haotică a capitalului străin pe calea delocalizărilor, urmare a faptului că nu a existat o strategie națională pe termen lung, menită să definească prioritățile structurale pe baza analizei factorilor naționali de avantaj comparativ. Ca urmare, economia românească a fost transformată într-un subcontractor specializat în producerea de piese de schimb, subansambluri și produse (în regim) de lohn pentru piețele occidentale,
- ✓ **Restructurarea a transformat economia românească într-o piață dependentă de import**. Ca urmare a incapacității conceperii și organizării unui sistem modern de exploatare agricolă și a valorificării resurselor agricole proprii, consumul primar de produse agricole și alimente este provenit, în proporție de circa 70%, din import.⁴
- ✓ **Restructurarea a condus la un proces de involuție a nivelului de dezvoltare industrial**. Ca urmare a efectelor conjugate ale lipsei de strategie și a infuziei haotice de capital străin, s-a accentuat caracterul de economie „manufacturieră de asamblare”, în dauna caracterului de economie „de inovare și cercetare”.
- ✓ **Restructurarea a dezvoltat sectoare de activități speculative (sectorul imobiliar) sau de servicii aferente consumului (retail, construcții)** ca urmare atât a lacunelor legislative cât și a relațiilor politice clientelare. Această situație s-a datorat și dificultăților echilibrării politicii monetare în condițiile unei macrostabilizări fragile și a unei politici bancare ostentativ și exagerat orientată spre creșterea creditului de consum. Un rol important în această direcție l-a avut și fluxul de lichidități intrat în țară de la muncitorii români emigranți.
- ✓ **Restructurarea economiei românești nu a fost decisiv influențată nici de cerințele pieței unice europene și nici de fondurile comunitare**. Negocierile pentru aderare au avut un pronunțat caracter politic și electoral, cu accent pe bifarea unor termene, dar fără nici o legătură cu situația și tendințele manifestate în economia reală. Accesarea fondurilor comunitare a fost minimă și întârziată.

4 Istoria economică a consemnat doar două cazuri în care consumul primar de produse agricole și alimente s-a asigurat printr-un import de cca.70%. Sunt cazurile Germaniei și Japoniei în perioada 1945-1947. Evident, aceste situații s-au explicat printr-o cauză extremă: distrugerile celui de al doilea război mondial. (Evelyne Bloch – Dano "La fabuleuse histoire des legumes", Ed. Grasset, Paris, 2008)

Aceste trăsături ale structurii economiei românești de după 1990 stau la baza crizei interne în care România se afla încă înaintea declanșării crizei financiare și economice mondiale din 2007 - 2008. Premisele acestei crize existau încă din perioada anilor 1980, pe fundalul decăderii abrupte a economiei socialiste, dar este regretabil și condamnable faptul că, imediat după 1990, nu s-a înțeles impactul pe termen lung al acestor premise și nu s-a acționat în direcția eradicării problemelor lor de fond ci doar în direcția soluționării pompieristice și conjuncturale ale unora dintre cele mai grave efecte ale lor asupra condițiilor imediate de viață ale populației.

Indiferent de momentul și efectele crizei financiare și economice mondiale, consider că economia românească întrunea toate condițiile necesare unei intrări în criză internă, în a doua jumătate a anului 2009.